

УДК 621.321

Н.О. Гоцаниук, Н.А. Куземко канд. техн. наук, доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕРМОЕЛЕКТРИЧНИХ МОДУЛІВ

N.O. Hotsaniuk, N.A. Kuzemko Ph.D., Assoc. Prof.

ENERGY EFFICIENCY OF THERMOELECTRIC MODULES USING

Термоелектричні джерела електричної енергії, або, як їх прийнято називати – термоелектричні генератори (ТЕГ) мають ряд властивостей, які забезпечують їм все більш широке та різноманітне застосування. До таких властивостей відносяться безшумність та тривалий ресурс роботи, можливість функціонування в екстремальних умовах, при великих механічних навантаженнях, в умовах космічного простору та ін. Особливо привабливим у використанні ТЕГ є можливість прямого перетворення тепла в електричну енергію. Ще однією привабливою перевагою термоелектричних джерел є незалежність їх коефіцієнту корисної дії та ресурсу від потужності. Це дає можливість створювати надійні та компактні джерела електричної енергії малих потужностей, від сотень до одиниць ват і навіть менших. Такими джерелами ефективно розв'язуються проблеми довготривалого живлення автономних пристроїв в умовах відсутності їх обслуговування.

Такі унікальні властивості ТЕГ досягаються завдяки використанню джерел тепла тривалої та стабільної дії. Для цього у таких термогенераторах, в основному, використовують ізотопи, що виділяють тепло за рахунок радіоактивного розпаду.

На жаль, ізотопні джерела тепла є радіоактивними і, отже, екологічно небезпечними та дорогими. Найбільш привабливими в цьому відношенні є відновлювальні джерела теплової енергії, які в поєднанні з термоелектричними перетворювачами дозволяють реалізувати їх принципову перевагу – можливість функціонування при невеликих перепадах температури.

Термоелектрика є перспективним науково-технічним напрямком, який заснований на використанні прямого, безмашинного перетворення теплової енергії у електричну шляхом використання термоелектричних ефектів (ефект Пельтьє, ефект Зеебека). Термоелектричні перетворювачі енергії мають ряд привабливих властивостей. Серед них – відсутність рухомих частин, можливість функціонування без обслуговування, практично необмежений ресурс роботи, стійкість до екстремальних навантажень. Такі особливості термоелектричних джерел енергії забезпечили їх успішне використання в першу чергу на транспорті.

Однак реалізація цих та багатьох інших можливостей використання термоелектричних генераторів стримується тим, що у даний час вони мають недостатньо високий ККД і високу вартість. Тому актуальна постановка досліджень і розробка технологій, якими би розв'язувались проблеми підвищення ККД ТЕГ, зниження їх вартості до рівня, який забезпечив би рентабельність їх широкого практичного використання.

Література

1. Фреїк Д. М. Досягнення і проблеми термоелектрики // Д. М. Фреїк, Л. І. Никируй, М. О. Галушак, Г. Д. Матеїк. Фізика і хімія твердого тіла. – 2012. - № 2. – С.297-318.
2. Анатычук Л. И. Термоэлектричество, Т2: Термоэлектрические преобразователи энергии. Термоэлементы. Элементная база термоэлектричества // Л. И. Анатычук. – Київ, Чернівці: Інститут термоелектрики, 2003. – 376 с.